

CONTROLEORGaan OP DE POLITIOnELE InFORMATIE

Uw referentie	Onze referentie	Bijlage(n)	Datum
	BD200007		17 augustus 2020

Betreft: Advies uit eigen beweging met betrekking tot het invoeren van camerabewaking door de geïntegreerde politie met het oog op de controle van de naleving van de arbeidsvoorwaarden.

Het Controleorgaan op de politionele informatie (hierna afgekort 'COC of 'Controleorgaan');

Gelet op de wet van 30 juli 2018 betreffende de bescherming van natuurlijke personen met betrekking tot de verwerking van persoonsgegevens (BS, 5 september 2018, hierna afgekort als 'Wet Gegevensbescherming' dan wel 'WGB'), inzonderheid het artikel 59 §1, 2^e lid, artikel 71 en Titel VII, inzonderheid artikel 236;

Gelet op de wet van 5 augustus 1992 op het politieambt (hierna 'WPA'), inzonderheid de artikelen 3, 6° en 25/1 tot en met 25/7;

Gelet op artikel 236 § 2, eerste lid, WGB waarbij voorzien wordt dat het Controleorgaan van advies kan dienen uit eigen beweging;

Gelet op artikel 237 WGB;

Gelet op het verslag van de heer Frank Schuermans, lid-raadsheer in het Controleorgaan.

Brengt op 17 augustus 2020 het volgend advies uit.

Voorafgaande opmerking nopens de bevoegdheid van het Controleorgaan

1. In het licht van, respectievelijk, de toepassing en omzetting van de Verordening 2016/679¹ en de Richtlijn 2016/680² heeft de wetgever de taken en opdrachten van het Controleorgaan grondig gewijzigd. Artikel 4 § 2, vierde lid, van de organieke wet van 3 december 2017 betreffende de oprichting van een Gegevensbeschermingsautoriteit (hierna afgekort 'WOG') bepaalt dat de competenties, taken en bevoegdheden als toezichthoudende autoriteit voorzien door de Verordening 2016/679 voor de politiediensten in de zin van artikel 2,2°, van de wet van 7 december 1998 tot organisatie van een geïntegreerde politie, gestructureerd op twee niveaus, worden uitgeoefend door het Controleorgaan. Het betekent onder meer dat het Controleorgaan ook bevoegd is wanneer politiediensten persoonsgegevens verwerken die buiten de opdrachten van bestuurlijke en gerechtelijke politie vallen, bijvoorbeeld in het kader van sociaaleconomische doeleinden of human resources verwerkingen. Het Controleorgaan moet geraadpleegd worden bij de voorbereiding van wetgeving of een regelgevende maatregel die verband houdt met de verwerking van persoonsgegevens door de politiediensten van de geïntegreerde politie (zie artikel 59 §1, 2^e lid en 236 §2 WGB, artikel 36.4 van de AVG en artikel 28.2 van de Richtlijn politie-justitie). Daarbij heeft het Controleorgaan de opdracht om te onderzoeken of de voorgenomen verwerkingsactiviteit door de politiediensten in overeenstemming is met de bepalingen van Titel 1 (voor de niet operationele verwerkingen)³ en 2 (voor de operationele verwerkingen) van de WGB⁴. Daarnaast heeft het COC ook een ambtshalve adviesopdracht voorzien in artikel 236 §2 WGB en een algemene voorlichtingsopdracht van het brede publiek, betrokkenen, verwerkingsverantwoordelijken en verwerkers in de materie van het privacy – en gegevensbeschermingsrecht voorzien in artikel 240 WGB.

2. Wat betreft derhalve in het bijzonder de verwerkingsactiviteiten in kader van de opdrachten van bestuurlijke en/of gerechtelijke politie brengt het Controleorgaan advies uit, hetzij uit eigen beweging, hetzij op verzoek van de Regering of van de Kamer van volksvertegenwoordigers, van een bestuurlijke of gerechtelijke overheid of van een politiedienst, inzake iedere aangelegenheid die betrekking heeft op het politionele informatiebeheer zoals geregeld in Afdeling 12 van Hoofdstuk 4 van de wet op het politieambt⁵.

3. Het Controleorgaan is tot slot, ten aanzien van de politiediensten, de Algemene Inspectie van de federale politie en lokale politie (afgekort 'AIG'), zoals bedoeld in de wet van 15 mei 2007 op de Algemene Inspectie en de Passagiersinformatie-eenheid (hierna afgekort 'BELPIU') bedoeld in

¹ Verordening (EU) 2016/679 van het Europees Parlement en de Raad van 27 april 2016 "betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens en tot intrekking van Richtlijn 95/46/EG" (algemene verordening gegevensbescherming of 'AVG').

² Richtlijn (EU) 2016/680 van het Europees Parlement en de Raad van 27 april 2016 "betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens door bevoegde autoriteiten met het oog op de voorkoming, het onderzoek, de opsporing en de vervolging van strafbare feiten of de tenuitvoerlegging van straffen, en betreffende het vrije verkeer van die gegevens en tot intrekking van Kaderbesluit 2008/977/JBZ van de Raad" (hierna 'Richtlijn Politie en Justitie' of *Law Enforcement Directive (LED)*).

³ Artikel 4 §2, 4^e lid WOG.

⁴ Artikel 71 §1, 3^e lid WGB.

⁵ Artikelen 59 §1, 2^e lid en 236 § 2 WGB.

Hoofdstuk 7 van de wet van 25 december 2016, tevens belast met het toezicht op de toepassing van Titel 2 van de GBW en/of de verwerking van persoonsgegevens zoals bedoeld in de artikelen 44/1 tot 44/11/13 van de wet op het politieambt en/of elke andere opdracht die haar krachtens of door andere wetten wordt verleend⁶.

4. Het Controleorgaan is tot slot ingevolge artikel 281 § 4 van de algemene wet van 18 juli 1977 "*inzake douane en accijnzen*", zoals gewijzigd door de wet van 2 mei 2019 "*tot wijziging van diverse bepalingen met betrekking tot de verwerking van passagiersgegevens*" ten aanzien van de Dienst Geschillen van de Algemene Administratie van Douane en Accijnzen bevoegd in het kader van de vorderingen gericht aan de BELPIU in fiscale materies.

I. VOORWERP EN CONTEXT VAN HET ADVIES

5. Het Controleorgaan wordt in toenemende mate door de politie bevraagd over het gebruik van cameratoezicht in en rond het politiecommissariaat met het oog op de controle op het naleven van de arbeidsvoorwaarden en het toezicht op het welzijn van de personeelsleden van de geïntegreerde politie. Vanuit arbeidsrechtelijk perspectief wordt het politiecommissariaat dan beschouwd als de 'werkplaats' waar de personeelsleden de arbeidsprestaties leveren. Maar de 'werkplaats' van het personeelslid is niet beperkt tot het politiecommissariaat. Personeelsleden leveren ook arbeidsprestaties in de vorm van het uitvoeren van politionele opdrachten (patrouille, interventies, opsporings- en onderzoekshandelingen, ...) op (niet) publieke plaatsen waarbij de vraag wordt gesteld of de door middel van het cameragebruik gemaakte politionele beelden ook wettig voor arbeidsrechtelijke doeleinden kunnen worden aangewend.

6. De centrale vraag is op welke rechtsgrond(en) het cameratoezicht in het kader van de controle op de naleving van de arbeidsvoorwaarden en het welzijn van het personeel kan of moet gebaseerd worden. Vaak is de discussie gebaseerd op een foutieve of onvolledige toepassing van de relevante juridische kaders, met name van de bepalingen inzake het gebruik van camera's zoals geregeld in de WPA, de afspiegeling of analoge toepassing van de principes van de collectieve arbeidsovereenkomst (CAO) nr. 68 van 16 juni 1998 inzake camerabewaking op de werkplaats⁷, die alleen van toepassing is in en op de private sector, dan wel van de toepassing van de AVG en uitvoeringsbepalingen van de WGB.

7. De taken en opdrachten van de geïntegreerde politie (hierna "GPI")⁸ bestaan globaal genomen uit operationele verwerkingen (met name opdrachten van bestuurlijke en gerechtelijke politie) en

⁶ Artikel 71 §1, derde lid juncto 236 § 3 WGB.

⁷ CAO nr. 68 van 16 juni 1998 "*betreffende de bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van camerabewaking op de werkplaats*" (algemeen verbindend verklaard).

⁸ Geïntegreerde Politie – *Police Intégrée*.

'gewone' of niet-operationele verwerkingen. Voorbeelden van deze laatste zijn het personeelsmanagement en andere administratieve en logistieke verwerkingsactiviteiten die door de GPI uitgevoerd moeten worden. De controle op het personeel in het kader van de arbeidsrelatie (niet-operationele verwerking) is onderworpen aan de bepalingen van de AVG en uitvoeringsbepalingen zoals vastgelegd in titel 1 van de WGB. In dat verband moet ook rekening worden gehouden met de wet geïntegreerde politie (hierna "WGP")⁹ die betrekking heeft op zowel operationele als niet-operationele verwerkingsactiviteiten. Op het gebruik van camera's voor operationele doeleinden is titel 2 WGB en de WPA van toepassing. Voorbeelden zijn de camerabewaking in voor het publiek besloten plaatsen waarvan de politie de beheerder is of in voor het publiek toegankelijke besloten plaatsen waarvan de politie niet de beheerder is (zoals luchthavens en treinstations) en op publieke plaatsen, zoals de openbare wegen¹⁰.

8. Het staat vast dat het politiepersoneel recht heeft op bescherming van de privacy op de werkplaats. Daarnaast wordt de bescherming van de persoonsgegevens van fundamenteel belang geacht voor de beleving van de privacy¹¹. Aldus is het politiepersoneel ook tijdens de uitvoering van de politionele opdrachten niet uitgesloten van het juridisch kader inzake bescherming van de persoonsgegevens¹². Maar deze grondrechten zijn niet absoluut. Ook de werkgever (GPI) heeft te beschermen legitieme belangen, zoals het eigendomsrecht en het gezag over het politiepersoneel in het kader van de arbeidsrelatie. In dat verband aanvaardt de rechtspraak dat de 'werkgever' (onderneming, overheid, GPI) camerabewaking op de werkplaats met het oog op controle op de naleving van de arbeidsvoorwaarden (en controle op de arbeidsomstandigheden) toepast¹³. In bijzondere omstandigheden en onder specifieke voorwaarden kan zelfs geheime camerabewaking wordt toegepast (zie verder)¹⁴. Een en ander staat onder meer in verband met de redelijke privacyverwachtingen die het personeel mag hebben.

9. In essentie gaat het om het zoeken naar het complexe evenwicht tussen de legitieme belangen van de GPI in zijn hoedanigheid van werkgever enerzijds en de bescherming van de rechten en vrijheden van het politiepersoneel anderzijds. Daarom acht het Controleorgaan het nodig om een advies uit te brengen dat de GPI een wegwijzer en kader aanreikt voor de toepassing van camerabewaking op de werkplaats. De bewoordingen 'wegwijzer' en 'kader' zijn belangrijk; het COC is geen wetgever noch rechter en kan en alleen maar handvatten aanreiken waarmee de GPI aan de slag kan in deze delicate evenwichtsoefening.

⁹ Wet van 7 december 1998 "tot organisatie van een geïntegreerde politie, gestructureerd op twee niveaus".

¹⁰ Zie artikel 25/3 § 1, WPA.

¹¹ Artikel 8 EVRM, artikel 22 van de Grondwet, artikelen 7 (privéleven) en 8 (persoonsgegevens) van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie.

¹² EHRM 25 juni 1997, Halford versus Verenigd Koninkrijk. HvJ 24 februari 2019, Sergejs Buidvis, C-345/17.

¹³ EHRM 2014, Köpke versus Duitsland, EHRM 28 november 2017, Antovic en Mirkovic versus Montenegro, EHRM 17 oktober 2019, Lopez Ribalda e.a. versus Spanje.

¹⁴ EHRM 17 oktober 2019, Lopez Ribalda e.a. versus Spanje.

II. ONDERSCHEIDEN DOELEINDEN

A. Algemeen

10. Het is van belang voor ogen te houden dat bewakingscamera's en de beelden die daardoor worden gemaakt voor *meerdere* of *andere* doeleinden gebruikt kunnen worden. Wanneer de beelden ook voor een *andere* doeleinde dan het oorspronkelijk doeleinde worden gebruikt, is er sprake van een *verdere* verwerking van de persoonsgegevens (beelden). Dat is, zo zal verder blijken, niet zonder meer toegelaten, maar ook niet noodzakelijk onwettig. De dubbele rol die de GPI heeft, met name als orde- en wetshandhaver enerzijds en werkgever anderzijds is hierbij van belang. In ieder geval moet voor elke doeleinde een rechtsgrond voor de camerabewaking kunnen worden aangeduid.

11. Een voorbeeld kan meer duidelijkheid brengen. Een politiezone kan beslissen om bewakingscamera's in te zetten voor en aan het onthaal van het politiecommissariaat of politiegebouw. Het betreft doeleinden van bestuurlijke politie. Het gaat om camerabewaking in een voor het publiek toegankelijke besloten plaats (onthaal) waarvan de politie de beheerder is. Aldus is de camerabewaking gebaseerd op artikel 25/3 § 1, 1°, WPA. Maar de politieleiding ziet nog andere mogelijkheden, en wenst dezelfde camera¹⁵ waarmee het onthaal wordt bewaakt ook te gebruiken voor de controle op de naleving van de arbeidsvoorwaarden van het personeel dat het onthaal bemenst. In dat geval wordt dezelfde camera voor twee verschillende doelen gebruikt.

Hetzelfde voorbeeld wordt complexer wanneer de politiehierarchie de beelden van de camerabewaking aan het onthaal, die enkel voor politionele doeleinden wordt ingezet, wenst te gebruiken om (mede) het bewijs te leveren dat het aan het onthaal dienstdoende personeelslid de arbeidsvoorwaarden niet respecteert (vb. het niet respectvol omgaan met de burger of de niet correcte bejegening van klagers). In dat geval worden de beelden voor een *ander* doeleinde gebruikt dan waarvoor ze oorspronkelijk werden verwerkt, aangezien de camerabewaking niet dient of bestemd was om ook toezicht te houden op de werkplaats.

Een ander voorbeeld uit de praktijk, dat geen betrekking heeft op de controle op de werkplaats, is het gebruik van *ANPR* camera's met het oog op de opsporing van in de ANG geregistreerde nummerplaten van voertuigen enerzijds en in het kader van de controle op de toegang tot een lage emissiezone (LEZ) anderzijds. De voorwaarde is dat de beelden (technisch) afzonderlijk en rechtstreeks door respectievelijk de politie en de gemeente worden verwerkt. Dat is het geval van zodra het gaat om

¹⁵ De politie kan ook beslissen om een andere camera te installeren, maar dit is in principe niet nodig (zie verder). De keuze om het zelfde camerasysteem te gebruiken brengt wel met zich dat moet gezorgd worden voor een technische afsplitsing aangezien de toegang tot de beelden niet kan gebaseerd worden op de regels van de WPA (zie verder). Maar dat is niet van belang voor de vraag naar de rechtsgrond om het politiepersoneel te filmen met het oog op de controle van de naleving van de arbeidsvoorwaarden.

het gebruik van hetzelfde camerasysteem, terwijl de doeleinden verschillend zijn, waarbij de controle op de toegang tot de LEZ onder de toepassing van de AVG valt (het betreft immers administratieve geldboeten).

12. De gemeente en de politiezone (de korpschef) kunnen overigens niet als gezamenlijke verwerkingsverantwoordelijken¹⁶ worden beschouwd, aangezien de gemeente geen "bevoegde autoriteit" is in de zin van titel 2 WGB. De verwerkingsactiviteiten van de gemeente vallen onder de toepassing van de AVG en titel 1 WGB¹⁷. Zoals hiervoor gesteld, sluit dit evenwel niet uit dat beide afzonderlijke verwerkingsverantwoordelijken dezelfde beelden (persoonsgegevens) kunnen verwerken, gebaseerd op een eigen respectievelijke rechtsgrond.

13. Voor de verwerkingen moet dus een afzonderlijke rechtsgrond aangeduid kunnen worden. Om het toepasselijk wettelijk kader te kunnen aanduiden, is het noodzakelijk om eerst de concrete finaliteit, met andere woorden de reden waarvoor de camerabewaking wordt toegepast, te identificeren en deze te onderscheiden van het doeleinden van de camerabewaking op de werkplaats. Deze laatste vallen, zoals hiervoor gesteld, onder de toepassing van de AVG.

B. Opdrachten van bestuurlijke en gerechtelijke politie

14. Op de camerabewaking door de politie is sinds 25 mei 2018¹⁸ de WPA van toepassing voor zover daarmee opdrachten van bestuurlijke en gerechtelijke politie worden beoogd. Hierna worden, zonder volledig te willen zijn, de doeleinden opgesomd die kaderen binnen de opdrachten van bestuurlijke politie of gerechtelijke politie en dus onder de toepassing van art. 25/3 § 1, 1°, WPA vallen:

- zoals uit voorgaande voorbeelden blijkt, personen die zich aanbieden aan het onthaal van het politiecommissariaat;
- de camerabewaking in politiecellen. De camerabewaking betreft de waardigheid en welzijn van de van zijn vrijheid beroofde persoon als een preventief doel en de veiligheid van de politieambtenaar;
- de voor het publiek toegankelijke besloten plaatsen en niet voor het publiek toegankelijke besloten plaatsen, hetzij door gebruik van vaste (*ANPR*) camera's dan wel mobiele camera's (waaronder *bodycams*);
- de beveiliging van het politiecommissariaat en andere politiegebouwen¹⁹;

¹⁶ "Wanneer twee of meer verwerkingsverantwoordelijken gezamenlijk de doeleinden en de middelen van de verwerking bepalen, zijn zij gezamenlijke verwerkingsverantwoordelijken (artikelen 26, 1ste lid, AVG en 52, 1ste lid, WGB).

¹⁷ Bovendien bepaalt artikel 5 § 1, 2de lid, van de wet van 21 maart 2007 "tot regeling van de plaatsing en het gebruik van bewakingscamera's" dat, wat betreft de niet besloten plaatsen (de openbare ruimte), de verwerkingsverantwoordelijke alleen de openbare overheid kan zijn, zoals de gemeente.

¹⁸ Wet van 21 maart 2018 tot wijziging van de wet op het politieambt om het gebruik van camera's door de politiedienst te regelen, en tot wijziging van de wet van 21 maart 2007 tot regeling en van de plaatsing en het gebruik van bewakingscamera's, de wet van 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten en de wet van 2 oktober 2017 tot regeling van de private en bijzondere veiligheid, *B.S.* 16 april 2018.

¹⁹ Memorie van toelichting bij de wet van 21 maart 2018 "tot wijziging van de wet op het politieambt om het gebruik van camera's door de politiedienst te regelen, en tot wijziging van de wet van 21 maart 2007 tot regeling en van de plaatsing en

- de bewaking van de gestationeerde politievoertuigen;

Het gaat om het gebruik van camera's in besloten plaatsen waarvan de politie de beheerder is, enerzijds en plaatsen waarvan de politie niet de beheerder is, zoals de camerabewaking op openbare wegen en in de stadskern anderzijds²⁰. Het bewaren van en toegang tot de beelden gebeurt in principe dan ook louter met het oog op het uitvoeren van de opdrachten van bestuurlijke en gerechtelijke politie²¹. In principe kunnen de beelden dan ook alleen geraadpleegd worden wanneer dat nodig is voor operationele opdrachten, maar zij kunnen ook van belang zijn in de arbeidsrechtelijke context (zie verder).

C. Arbeidsgerelateerde doeleinden: AVG en titel 1 WGB

15. De hierboven opgesomde politionele doeleinden moeten duidelijk worden onderscheiden van het gebruik van camerabewaking voor arbeidsrechtelijke aangelegenheden. Voor bepaalde toepassingen is echter een samenloop van doeleinden niet uitgesloten. Zonder volledig te willen zijn, valt te denken aan camerabewaking in het kader van:

- het leveren van de arbeidsprestaties in de burelen van het politiecommissariaat of de politiegebouwen;
- de uitoefening van het onthaalfunctie;
- de veiligheid van en in de wapenkamer (en munitie);
- het gebruik van camera's voor de toegangscontrole wat betreft de aanwezigheid op het werk;
- de controle op het correct gebruik van de parking (die bijvoorbeeld enkel toegankelijk is voor de privé-voertuigen van het personeel zelf).
- de periodieke schietoefeningen;
- de training met politiehonden;
- de trainingen en oefeningen van de speciale eenheden;
- enz ...

Het betreft doeleinden die (louter) in verband kunnen worden gebracht met de controle op het uitvoeren van de arbeidsvoorwaarden, de bescherming van de goederen van de politie en de bescherming van de gezondheid en veiligheid van het personeel. Voor deze doeleinden valt de verwerking van de persoonsgegevens onder de toepassing van de AVG.

het gebruik van bewakingscamera's, de wet van 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten en de wet van 2 oktober 2017 tot regeling van de private en bijzondere veiligheid", Parl. St. Kamer 2017-2018, 54-2855/001, 16.

²⁰ Artikelen 25/1 tot en met 25/8 WPA, wat betreft het zichtbaar gebruik van camera's en de artikelen 46/2 tot en met 16/14 WPA wat betreft het niet-zichtbaar gebruik van camera's.

²¹ Zie de artikelen 25/6, 25/7, 46/12 en 46/13 WPA.

16. Voor het kaderen van de camerabewaking met het oog op de controle op de werkzaamheden van de politieambtenaar wordt vaak inspiratie gezocht bij de CAO nr. 68 van 16 juni 1968 "*betreffende de bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van camerabewaking op de werkplaats*" (hierna 'CAO nr. 68'). Deze CAO is algemeen bindend verklaard, waardoor deze van toepassing is voor alle werkgevers in de private sector en dus niet van toepassing op de overheidsdiensten, zoals de GPI. Deze CAO nr. 68 bevat evenwel de basisprincipes van het persoonsgegevensbeschermingsrecht (AVG) waardoor niets eraan in de weg staat dat de GPI voor het invoeren van camerabewaking op de werkplaats bij de basisvoorwaarden van deze CAO nr. 68 aansluit of deze naar analogie toepast. Voor het COC is die basishouding zonder meer een *best practice*.

De doeleinden waarvoor de camerabewaking op de werkplaats volgens de CAO nr. 68 is toegelaten, zijn de volgende²²:

- de veiligheid en de gezondheid van de werknemer
- de bescherming van de goederen van de onderneming
- de controle op het productieproces
- de controle van en op de arbeid van de werknemer.

Hoewel de doelstelling van de CAO nr. 68 op het eerste zicht beantwoordt aan deze van de camerabewaking in het kader van de arbeidsrechtelijke aangelegenheden van het personeel van de GPI blijkt dat de hiervoor limitatief opgesomde doeleinden van de CAO nr. 68 niet zonder meer kunnen toegepast worden op de camerabewaking in het politiecommissariaat/politiegebouw, zoals de controle op het productieproces dat geen enkel verband lijkt te hebben met de arbeidsprestaties van het personeel van de GPI. Ook de andere drie doeleinden dienen in het juiste perspectief geplaatst te worden.

De veiligheid en gezondheid

17. Het doeleinde 'veiligheid' dekt veel ladingen en dient daarom concreter omschreven te worden. Betreft het de bescherming van het gebouw, een plaats, of de fysieke veiligheid van het personeel (op een bepaalde plaats)? Zoals hiervoor gesteld, is de beveiliging van het politiegebouw in principe een politionele opdracht die onder de toepassing van de WPA valt. Voor andere plaatsen is dat niet noodzakelijk het geval. Er valt concreet te denken aan specifieke ruimten, zoals de wapenkamer.

Dezelfde redenering gaat op voor de "*gezondheid*" en het "*welzijn*" van het personeel. Deze laatste wordt vaak in een adem met de bescherming van de gezondheid genoemd. Toch is enige nuance op zijn plaats. Zo doelt "*gezondheid*" in de CAO nr. 68 voornamelijk op een risicofactor dat in verband

²² Art. 4, § 1, CAO nr. 68.

staat met de uitvoering van een bepaalde taak doordat, bijvoorbeeld, met bepaalde risico houdende materialen wordt gewerkt of in een omgeving die op zichzelf gezondheidsproblemen kan veroorzaken. Het houden van schietoefeningen of het aanleren van arrestatietechnieken bijvoorbeeld kan hierin kaderen. Het begrip "*welzijn*" lijkt dan weer in verband te staan met het voorkomen van arbeidsongevallen, waarbij specifieke aandacht is voor de wijze van uitvoering van een bepaalde taak. Het oefenen van bepaalde risico-houdende politieoperaties, het trainen met de politiehonden of het aanleren van arrestatietechnieken kan zowel met gezondheid als met het welzijn van de individuele politieambtenaar in verband worden gebracht.

De bescherming van de goederen van de onderneming (het politiecommissariaat/de politiepost of de politiezone/stad/gemeente/federale overheid)

18. Het betreft vooral de bescherming tegen diefstal en het aanbrengen van schade in en aan de onderneming. Er dient voor ogen gehouden te worden dat deze finaliteit in de CAO nr. 68 beperkt is tot bescherming van de goederen "*van de onderneming*" en bijgevolg niet de goederen van derden of de beschadiging en diefstallen gepleegd door niet-personeelsleden. Voor de private sector betekent dit dat voor de bescherming tegen diefstal door bijvoorbeeld het cliënteel ook de Camerawet van 21 maart 2007 van toepassing is. Dat zou dus betekenen dat de camerabewaking op de werkplaats door de GPI niet geldt tegenover de burger die zich in/aan het onthaal bevindt. Op de bescherming van de goederen van de GPI tegenover handelingen van derden is zoals gezegd het gebruik van camera's zoals geregeld in de WPA van toepassing. Het is bijgevolg van belang dat bij het uitwerken van een beleid inzake camerabewaking op de werkplaats dit onderscheid duidelijk wordt aangegeven en uitgewerkt.

De controle op de arbeid (naleving van de arbeidsvoorwaarden)

19. De controle op de arbeid van het personeelslid van de GPI is een legitiem doeleinde. Het is tegelijkertijd een (te) ruim doeleinde waardoor het niet meteen duidelijk is wat daaronder kan of moet worden begrepen. Te denken valt aan de controle van de aanwezigheid op en het verlaten van de werkplaats (commissariaat/politiepost), om, in combinatie met het gebruik van een toegangsbadge, eventueel misbruik m.b.t. de geleverde arbeidsprestatie (zoals het aangeven van niet geleverde overuren) aan banden te leggen of om, meer algemeen, een (proactieve) controle te kunnen doen op de prestaties die aanleiding kunnen geven tot inconveniënten (weekenduren, nachturen, overuren, ...).

20. De controle op de arbeid moet bovendien onderscheiden worden van het gebruik van camerabeelden voor opleidingsdoeleinden. Ook het begrip 'opleiding' dekt verschillende ladingen. Zo bepaalt artikel 25/7 § 2, WPA dat geanonimiseerde camerabeelden gebruikt kunnen worden voor didactische en pedagogische doeleinden in het kader van de opleiding van de leden van de

politiediensten. Het gaat om operationele doeleinden die los staan van de evaluatie of optimalisering van de werkorganisatie of de arbeidsomstandigheden, waaronder welzijn, van het personeel. Ook hier is dus een samenloop van operationele en niet-operationele doeleinden merkbaar en denkbaar.

21. Het voorgaande toont aan dat de doeleinden voor het gebruik van camerabewaking op de werkplaats niet te ruim maar ook niet te eng mogen omschreven worden. Van belang is dat de doeleinden nader worden gespecificeerd in het licht van de beoogde situaties en/of plaatsen. Daarom wordt aanbevolen om de afzonderlijke en specifieke doeleinden van de nodige toelichting te voorzien zodat duidelijk is wat precies wordt nagestreefd.

Deze oefening staat niet alleen in verband met het spanningsveld dat bij de samenloop van niet-operationele met operationele doeleinden dat met de camerabewaking op de werkzaamheden van het personeel van de GPI ontstaat, maar ook met de transparantieplicht die met het gebruik van camerabewaking gepaard gaat, waarop verder in het advies wordt ingegaan.

III. RECHTSGROND VOOR DE CAMERABEWAKING OP DE WERKPLAATS

22. Zoals hiervoor gesteld, valt de camerabewaking op werkplaats onder de toepassing van de AVG en titel I WGB. Het betreft immers geen verwerkingsactiviteit in het kader van de uitoefening van de opdrachten van bestuurlijke en gerechtelijke politie, zoals bedoeld in titel II WGB en de WPA. Rijst de vraag wat de rechtsgrond is voor de camerabewaking op de werkvloer.

23. Op grond van artikel 88 AVG kunnen de wet of een CAO regels vaststellen met betrekking tot de bescherming van de rechten en vrijheden bij de verwerking van persoonsgegevens van werknemers in het kader van de arbeidsverhouding, waaronder gezondheid en veiligheid op het werk en de bescherming van de eigendom van de werkgever of een derde. Volgens de AVG kunnen onder 'collectieve arbeidsovereenkomsten' ook 'bedrijfsovereenkomsten' worden begrepen²³. Het Controleorgaan denkt hierbij in het bijzonder aan reglementen en afspraken binnen de GPI die in de schoot van de wettelijk samengestelde en omkaderde onderhandelings- en/of overlegcomités worden vastgesteld en betrekking hebben op de uitvoering (en controle op de naleving) van de arbeidsvoorwaarden. Daarbij wordt rekening gehouden met de belangen van de GPI als werkgever en de rechten van plichten van het personeel, waaronder de bescherming van de fundamentele rechten en vrijheden.

24. Net zoals dat het geval is in de private sector, is het gebruik van camerabewaking door de politie binnen de context van de arbeidsverhoudingen niet expliciet bij wet geregeld, maar kan worden

²³ Overweging 155 AVG.

gebaseerd op de samenloop van het gezags- en controlerecht van de politie als werkgever²⁴ enerzijds en de opdrachten van de vakverenigingen met betrekking tot de behartiging van de belangen van de werknemers anderzijds en dit op grond van een samen lezing van de volgende wetsbepalingen:

- de wet van 26 april 2002 "*houdende de essentiële elementen van het statuut van de personeelsleden van de politiediensten en houdende diverse andere bepalingen met betrekking tot de politiediensten*" (de zgn. 'Exoduswet'), meer bepaald artikel 6, dat de vakverenigingen de bevoegdheid verleent om de belangen van het personeel van zowel het operationeel als het administratief en logistiek kader van de politiediensten te verdedigen en zitting te hebben in het onderhandelingscomité;
- de wet van 7 december 1998 "*tot organisatie van een geïntegreerde politiedienst, gestructureerd op twee niveaus*" (WGP), meer bepaald de artikelen 44 en 99 met betrekking tot het gezag en de leiding, en daarmee het controlerecht op het politiepersoneel, mede gelet op:
 - i. artikel 130 WGP waarbij de integriteit van de politieambtenaar blijvend gewaarborgd moet worden;
 - ii. de "*Deontologische code van de politiediensten*" van 10 mei 2006, meer bepaald artikel 28 dat vereist dat het personeel elke gedraging vermijdt, zelfs buiten de uitoefening van het ambt, die het vervullen van de ambtsplichten in de weg kan staan of met de waardigheid van het ambt strijdig is (artikel 132 WGP);
- de wet van 24 maart 1999 "*tot regeling van de betrekkingen tussen de overheid en de vakverenigingen van het personeel van de politiediensten*" en het koninklijk besluit van 8 februari 2001 "*tot aanwijzing van de grondregelingen in de zin van artikel 3, eerste lid, 1°, van de wet van 24 maart 1999 tot regeling van de betrekkingen tussen de overheid en de vakverenigingen van het personeel van de politiediensten*", in het bijzonder het artikel 2, 3° dat betrekking heeft op de rechten en de plichten van de personeelsleden.

Hieruit volgt dat de GPI in zijn hoedanigheid van werkgever en in overleg met de vakverenigingen de rechten en plichten van het personeel kan vastleggen die betrekking hebben op de werk- en arbeidsorganisatie. Op die manier kunnen maatregelen ingevoerd worden die betrekking hebben op de controle van de naleving van de arbeidsvoorwaarden. Het betreft in hoofdorde een verwerkingsbevoegdheid in de zin van artikel 6, 1ste lid, c), met name noodzakelijk voor de uitvoering van een wettelijke verplichting/regeling, en, in subsidiaire orde, een taak van algemeen belang dat bij wet aan de GPI is opgedragen, zoals voorzien in artikel 6, 1ste lid, e) AVG²⁵.

²⁴ Vgl. EHRM 17 oktober 2019, Lopez Ribalda e.a. versus Spanje, overweging 118 en EHRM 28 november 2017, Antovic en Mikrovic versus Montenegro.

²⁵ Vgl. Gegevensbeschermingsautoriteit, aanbeveling uit eigen beweging nr. 03/2013 van 24 april 2013 "*over het gebruik van traceertoestellen door politiediensten ten aanzien van hun personeelsleden*" en de aanbeveling nr. 06/2011 van 6 juli 2011 "*betreffende installatie en gebruik van bewakingscamera's in opsluitingsplaatsen (cellen en arrestantenlokalen) en andere plaatsen van het commissariaat*", in casu randnummer 44, p. 12.

25. Louter voor de volledigheid en in ganse ondergeschikte orde wordt opgemerkt dat uit de Europese rechtspraak blijkt de camerabewaking (op de werkplaats) desgevallend kan gegrond worden op artikel 6, f), AVG ('gerechtvaardigd belang'), als de camerabewaking beantwoordt aan drie voorwaarden:

- de behartiging van een gerechtvaardigd belang van de verwerkingsverantwoordelijke of een derde;
- de verwerking van de persoonsgegevens is noodzakelijk om het gerechtvaardigd belang te kunnen behartigen;
- de fundamentele rechten en vrijheden van de betrokkene (werknemers) wegen niet zwaarder dan de belangen van de verwerkingsverantwoordelijk of een derde²⁶

Het invoeren van camerabewaking ter bescherming van de goederen van de verwerkingsverantwoordelijke of ter bescherming van de gezondheid en welzijn van het personeel zijn voorbeelden van gerechtvaardigde belangen die zwaarder kunnen wegen dan de belangen van de betrokkene van wie de persoonsgegevens (camerabeelden) worden verwerkt²⁷.

De individuele toestemming van het personeelslid (artikel 6, 1ste lid, a), AVG) zou als rechtsgrondslag, bij wijze van alternatief²⁸, alleen in aanmerking kunnen komen wanneer deze vrijelijk kan worden verleend. De AVG neemt evenwel aan dat de toestemming niet vrijelijk wordt verleend wanneer er een duidelijke wanverhouding is tussen de betrokkene en de verwerkingsverantwoordelijke, waarbij het onwaarschijnlijk is dat de toestemming in alle omstandigheden van de specifieke situaties vrijelijk wordt verleend. Daarbij wordt impliciet bedoeld op de onevenwichtige gezagsverhouding tussen werkgever en werknemer en uitdrukkelijk de situatie als voorbeeld genomen waarbij de verwerkingsverantwoordelijk een overheidsinstantie is, in casu een politiedienst (politiezone of entiteit van de federale politie)²⁹. Dit standpunt geldt bijgevolg ook, voor de volledigheid, voor de overeenkomst (art. 6, 1ste lid, b), AVG) als rechtsgrond gelet op de onevenwichtigheid tussen de partijen wat een impact heeft op de kwaliteit van de toestemming van de ondergeschikte partij³⁰. Doordat het gebruik van de camera's de controle van het personeel beoogt, versterkt dit het

²⁶ HvJ 11 december 2019, C-708/18 en HvJ 11 december 2014, C-212/13.

²⁷ EHRM 17 oktober 2019, López Ribalda versus Spanje. HvJ 11 december 2019, C-708/18 en HvJ 11 december 2014, C-212/13. Vgl. Article 29 Data Protection Working Party, "Opinion 8/2001 on the processing of personal data in an employment context", Adopted on 13 September 2001 en Groep Gegevensbeschermingsautoriteit Artikel 29, "Advies 4/2004 over de verwerking van persoonsgegevens met videobewaking", goedgekeurd op 11 februari 2004.

²⁸ Merk op dat wanneer de camerabewaking gebaseerd is op artikel 6, 1ste lid, e), of artikel 6, f) AVG de toestemming van de betrokkene niet moet verkregen worden (HvJ 11 december 2019, C-708/18). De toestemming is immers een zelfstandige rechtsgrond en moet dus niet verkregen worden wanneer de verwerking van de persoonsgegevens gebaseerd kan worden op een andere rechtsgrond van artikel 6 AVG.

²⁹ Overwegingen 42 en 43 AVG. Merk op dat rechtsgrond 'toestemming' in die zin afwijkt van de 'overeenkomst' doordat de toestemming te allen tijde door de betrokkene kan worden ingetrokken (artikel 7.3. AVG). Het gevolg is dat, voor zover de toestemming als wettige rechtsgrond zou kunnen worden aangenomen - quod non -, de betrokkene zijn individuele toestemming voor het gebruik van camerabewaking in het kader van de arbeidsrelatie op ieder ogenblik zou kunnen intrekken. Het is evident dat dit tot een onwerkbaar situatie en grote rechtsonzekerheid zou leiden.

³⁰ Zie in dat verband het advies van de Werkgroep Gegevensbescherming Artikel 29 "betreffende de verwerking van persoonsgegevens in het kader van de arbeidsverhouding". De Werkgroep Artikel 29 is door de invoering van de AVG omgevormd en maakt deel uit van het Europees Comité voor Gegevensbescherming (de zgn. *European Data Protection Board, EDPB*).

spanningsveld met het vereiste dat de toestemming vrijelijk moet worden verleend, aangezien het personeelslid moeilijk in alle vrijheid kan weigeren zonder te moeten vrezen voor nadelige gevolgen.

26. Zoals de Gegevensbeschermingsautoriteit opmerkt, worden de privacybelangen van het individueel personeelslid beter beschermd door gebruik te maken van de onderhandelings- en overlegstructuren tussen de werkgever en de personeelsvertegenwoordiging die moeten waken over een evenwichtige afweging van de belangen van alle partijen³¹. Bij de invoering van camerabewaking in de schoot van het sociaal overlegmechanisme moet immers rekening gehouden met dat de bescherming van de fundamentele rechten en vrijheden van het personeel van de GPI.

IV. PROPORTIONALITEIT

Het inzetten van camerabewaking

27. Hoewel het installeren en gebruiken van camerabewaking op de werkplaats met het oog op één of meerdere van de hiervoor besproken doeleinden gerechtvaardigd kan zijn, moet de leidinggevende eerst onderzoeken of hetzelfde resultaat niet met andere, minder privacy-ingrijpende middelen gerealiseerd kan worden. Zo valt de denken aan een gerichte informatie- en sensibiliseringscampagne die waarschuwt voor het niet naleven van de arbeidsvoorwaarden en de deontologische code, met het inzetten van camerabewaking als ultieme maatregel. Aldus kan de camerabewaking met het oog op verificatie van de aanwezigheid van het personeel, van de behoorlijke uitvoering van de, of van bepaalde, arbeidsprestaties (het onthaal, de dispatching, het verhoor, enz ...), tegen diefstal of tegen beschadiging van bedrijfsmiddelen proportioneel zijn wanneer de reeds genomen maatregelen het probleem niet of onvoldoende remediëren. Het na te streven legitiem belang mag m.a.w. niet louter hypothetisch zijn. Aan de andere kant wordt ook niet vereist dat de verwerkingsverantwoordelijke eerst schade moet hebben opgelopen alvorens de camerabewaking kan worden ingevoerd³². Het zal dus afhangen van de contextuele omstandigheden (ervaringen uit het verleden, incidenten die zich hebben voorgedaan of waarvoor redelijke aanwijzingen bestaan, ...) en subsidiaire inspanningen of het invoeren van camerabewaking al dan niet gerechtvaardigd is.

28. Bovendien moet bij het gebruik van camerabewaking de inmenging op het privéleven tot een minimum worden beperkt. Dit betekent dat bij het voornemen om camerabewaking in te zetten, binnen het overlegcomité, wordt onderzocht op welke plaatsen het gebruik van camerabewaking efficiënt en doelmatig is, of het filmen daarbij raakt aan de privacy van het personeel en zo ja, welke maatregelen moeten en redelijkerwijze kunnen worden genomen om de inmenging geheel of gedeeltelijk te beperken. Deze afweging kan ertoe leiden dat het onmogelijk is om een inmenging op

³¹ Gegevensbeschermingsautoriteit, betreft aanbeveling uit eigen beweging nr. 08/2012 van 2 mei 2012 "betreffende de controle door de werkgever op het gebruik van elektronische communicatie-instrumenten op de werkvloer", randnummer 53, p. 15.

³² HvJ 11 december 2019, TK, C-708/18, overweging 44.

de privacy te vermijden. Het gebruik van camerabewaking is evenwel buitensporig op plaatsen waar het privacybelang van het personeel evident zwaarder weegt, zoals toiletten, doucheruimtes of plaatsen die bestemd om te pauzeren (lunchpauze) en kan met name niet ingezet worden op plaatsen waar het personeel niet geacht wordt enige arbeid of prestaties te verrichten.

Aard en type van de camerabewaking

29. Het Controleorgaan benadrukt dat de camerabewaking op de werkvloer, ook al kunnen daarbij misdrijven worden vastgesteld, niet gelijk te stellen is met het gebruik van camerabewaking voor het uitvoeren van politionele opdrachten. Er wordt herinnerd aan het risico op het mengen van de verwerkingsactiviteiten voor AVG-doeleinden en voor politionele opdrachten. Aangezien met de camerabewaking de inmenging op de privacy tot een minimum moet worden beperkt, kunnen de camera's in beginsel niet permanent gericht zijn op dezelfde personeelsleden. Zo kan de camerabewaking mogelijks voortdurend, tijdens de openingsuren, gericht zijn op het onthaal van het politiecommissariaat/politiepost (bestuurlijke politie), maar in beginsel niet in die mate dat de personeelsleden zelf over de volledige werkruimte permanent in beeld worden gebracht. Op iedere werkplaats moeten de personeelsleden zich in beginsel (tijdelijk) aan de camerabewaking kunnen onttrekken.

De korpsleiding kan in bepaalde omstandigheden dus opteren om een permanente camerabewaking op het personeel te doen, indien daarvoor een grondig gemotiveerde reden is. Zo is het denkbaar dat, nadat er klachten of signalen zijn binnengelopen over de niet adequate bejegening van de burger aan het onthaal, de leiding gedurende een bepaalde tijd toch aan permanente camerabewaking doet (ook van het onthaalpersoneel). Tijdens het verhoor is het dan weer denkbaar dat niet enkel de verhoorde, maar ook de verhoorder/politieambtenaar onder permanent cameratoezicht komt, hetzij omwille van kwaliteitscontrole, hetzij omdat er bv. aanwijzingen zijn dat een bepaalde verhoorder het niet te nauw neemt met de wettelijke en deontologische regels.

Volgens het meeste recente jaarverslag van het Comité P³³ betreft 44% van de klachten die bij het Comité binnenlopen (totaal van 2.646) immers zgn. "*tekortkomingen inzake de attitude*", terwijl 45,9% betrekking heeft op "*tekortkomingen inzake het uitvoeren van de taken en het aanwenden van de bevoegdheden*". Verder blijkt nog dat "*de categorieën van feiten gemeld in de klachten die het voorwerp hebben uitgemaakt van onderzoek en/of overmaking aan andere overheden in 2019 hoofdzakelijk verband (houden) met de houding van de politie en de uitvoering van de politietaak of het aanwenden van de bevoegdheden, gevolgd door strafrechtelijke feiten*". Het gaat vaak over de kwaliteit van de dienstverlening en het overschrijden van de rechten en/of bevoegdheden tijdens de taakuitvoering. Verder in het activiteitenverslag worden de diverse subcategorieën van klachten

³³ https://comitep.be/document/jaarverslagen/2019NL_act.pdf, p. 11.

vermeld³⁴. De functionaliteit 'onthaal' blijkt de tweede meeste voorkomende te zijn bij de klachten (12,9% van de klachten)³⁵. Bij de effectief vastgestelde disfuncties blijkt 1/5 betrekking te hebben op de onthaalfunctie³⁶.

Welnu, het gebruik van camerabewaking kan inderdaad één instrument zijn om op dit thema te werken. Bij de maatregelen van organisatiebeheersing ter daling en/of voorkoming van welbepaalde klachten is uit het onderzoek van het Comité zelfs gebleken dat "*het plaatsen van camera's in publieke ruimtes van het commissariaat*" één van de initiatieven of maatregelen blijkt ter voorkoming van klachten die betrekking hebben op (1) een agressieve houding, (2) een lakse of negatieve houding bij de taakuitvoering, (3) een intimiderende houding of (4) klantvriendelijkheid ten aanzien van de burger³⁷.

30. In het licht van de toepassing van het proportionaliteitsbeginsel is het in beginsel overmatig om gedurende langere tijd *in real time* camerabeelden te bekijken, tenzij bijzondere omstandigheden dit rechtvaardigen (zie hoger onder randnummer 29). Voor die bijzondere omstandigheden valt dan bijvoorbeeld te denken aan het onthaal, aan de schietstanden en de oefeningen/trainingen van gespecialiseerde lokale of federale eenheden met het oog de gezondheid en welzijn van de uitvoerende personeelsleden, enz Samenvattend kan men stellen dat het kan gaan om plaatsen waar een interactie met de burger plaatsvindt of op bepaalde risicovolle plaatsen of risicovolle arbeidsomstandigheden bij het uitvoeren van de arbeidsgerelateerde activiteiten. Het bekijken van beelden *in real time* is dan ook uitsluitend toegestaan in deze gevallen of om te kunnen ingrijpen in het kader van de gezondheid en welzijn van deze personeelsleden.

31. Evenmin zijn in beginsel audiotoeepassing bij camerabewaking op de werkplaats toegelaten. Niet alleen vereist artikel 314bis van het Strafwetboek, behalve wat de opname van het eigen gesprek betreft, de toestemming van alle deelnemers aan de communicatie. Er valt bovendien niet in te zien waarom tegelijk met de camerabewaking ook gesprekken van en tussen het personeel zouden moeten kunnen opgenomen worden. Voor de volledigheid wordt opgemerkt dat een eventuele vergelijking met het gebruik van de *bodycam* op dat vlak niet opgaat. Het gebruik van dit type mobiele camera's is alleen toegelaten voor doeleinden van bestuurlijke en gerechtelijke politie. Bovendien is de politiehierarchie binnen het kader van de controle op de uitvoering van de arbeidsvoorwaarden niet

³⁴ Nonchalante, apathische houding, gebrek aan empathie, beschikbaarheid of respect; het overschrijden of afwenden van de bevoegdheden; agressieve, dreigende of intimiderende houding; beledigend, onbeleefd of niet respectvol taalgebruik; niet akteren; agressief, dreigend of intimiderend taalgebruik; de taak onjuist, onvolledig, onverzorgd, niet pertinent uitvoeren; partijdige, niet-neutrale houding, ongelijke behandeling.

³⁵ https://comitep.be/document/jaarverslagen/2019NL_act.pdf, p. 14.

³⁶ Ibidem, p. 25

³⁷ Ibidem, p. 30.

evident te beschouwen als deelnemer³⁸ aan de gesprekken die tussen personeelsleden onderling tijdens de werkuren worden gevoerd.

Dit betekent dat het Controleorgaan onder omstandigheden de opname van communicatie tussen een personeelslid en een burger wel toelaatbaar acht. Voor een correcte evaluatie van de uitvoering van de onthaalfunctie moet men bijvoorbeeld niet alleen beelden hebben, maar ook klank/audio. Een onthaalgesprek of een interactie met de burger beschouwt het Controleorgaan niet als privé communicatie in de zin van artikel 259bis Sw. Het personeelslid aan het onthaal spreekt en interageert op dat ogenblik namens de politie en vertegenwoordigt op dat moment ook de politie. Er kan verwezen worden naar het advies van het Controleorgaan rond het gebruik van de *bodycam* op dat vlak³⁹. De rechtsgrond voor deze audio-verwerking is in hoofdorde te vinden in artikel 6.1. c) AVG (cf. randnummer 24). Daarbij is transparantie een belangrijke basisvoorwaarde. Aanvullend op de voorwaarden die hierna in randnummer 34 worden opgesomd, moet het, behalve voor het personeelslid, ook voor de burger duidelijk kenbaar zijn dat het gesprek met het personeelslid aan het onthaal kan opgenomen worden.

Geheime en verborgen camera's

32. De Belgische rechtspraak is verdeeld over de vraag of de werkgever, buiten het geval van een strafrechtelijk onderzoek, de werknemer zonder zijn medeweten wettig kan filmen om het bewijs van een misdrijf (diefstal, beschadiging) te kunnen leveren⁴⁰. In de hypothese dat de principes van de C.A.O. nr. 68 zouden worden toegepast, is het filmen zonder medeweten van het personeel in principe quasi onmogelijk of uitgesloten omdat het personeel geïnformeerd moet worden over het aantal en de plaatsen waar camerabewaking zal toegepast worden⁴¹. Bovendien moet, zoals hiervoor gesteld, onderzocht worden of het filmen een impact heeft op de bescherming van de privacy van het personeel. Beide aspecten zorgen dat deze oefening moeilijk of niet kan gemaakt worden zonder dat enig inzicht wordt verkregen over de precieze potentiële plaats van de camera en de reikwijdte van het bewakingsveld.

33. Uit recente rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens van 17 oktober 2019 blijkt evenwel dat het inzetten van heimelijk of verborgen cameragebruik op de werkvloer niet zonder

³⁸ In tegenstelling tot het gebruik van *bodycams* voor politionele doeleinden. Zie advies CON190008 uit eigen beweging van 8 mei 2020 "naar aanleiding van de bevindingen in het kader van een onderzoek naar het gebruik van *bodycams*", meer bepaald, randnummers 42 tot en met 44, https://www.controleorgaan.be/files/CON19008_Ambtshalve_Advies_COC_Bodycam_N.PDF

³⁹ Zie advies CON190008 uit eigen beweging van 8 mei 2020 "naar aanleiding van de bevindingen in het kader van een onderzoek naar het gebruik van *bodycams*", meer bepaald, randnummers 42 tot en met 44, https://www.controleorgaan.be/files/CON19008_Ambtshalve_Advies_COC_Bodycam_N.PDF

⁴⁰ Zie onder meer F. HENDRICKX, "Privacy en elektronisch toezicht", in F. HENDRICKX en C. ENGELS (eds.) *Arbeidsrecht*, Deel 2, die Keure 2015, 407-423.

⁴¹ Zie art. 9, § 4, CAO nr. 68.

meer is uitgesloten⁴². Maar deze rechtspraak moet met voorzichtigheid worden toegepast. Het ging in deze uitspraak om cameragebruik in een winkel waarbij reeds redelijke vermoedens van diefstal van winkelvoorraad door het personeel voorhanden waren. Daarnaast werden de camera's op een specifieke plaats gericht en voor een beperkte duur. Een ander belangrijke element is dat het personeel op de hoogte was van de controle door middel van zichtbare camera's. Omdat geen enkel ander middel tot hetzelfde resultaat leidde, had de werkgever zonder medeweten van het personeel nog enkele niet zichtbare camera's bijgeplaatst.

In het licht van deze rechtspraak, en omdat het EHRM zich daarover niet uitdrukkelijk uitspreekt, lijkt het aangewezen om een onderscheid te maken tussen 'heimelijk' en 'verborgen' cameragebruik. Behoudens andersluidende rechtspraak, is sprake van heimelijk cameragebruik wanneer het personeel op geen enkele moment werd geïnformeerd dat camerabewaking op de werkvloer wordt toegepast. Er wordt daarentegen gebruik gemaakt van verborgen camera's wanneer het personeel op de hoogte is dat camerabewaking wordt toegepast of kan worden toegepast, maar niet weet waar de camera's precies hangen. Uit de uitspraak van het EHRM valt niet onbetwistbaar af te leiden in welke mate mag gebruik worden gemaakt van verborgen camera's.

In het licht van het voorgaande is het Controleorgaan van oordeel dat er alleszins voldoende transparantie moet zijn over het toepassen van camerabewaking op de werkplaats en, gelet op de proportionaliteitstoets in het licht van de bescherming van de privacy, over de plaatsen waar de camera's worden geïnstalleerd en de reikwijdte van het bewakingsveld. Anders dan in de private sector moet vooral zorg gedragen worden dat de camerabewaking voor niet politieele doeleinden niet wordt vermengd met cameragebruik voor politieele doeleinden. Wanneer de politieleiding ernstige aanwijzingen heeft dat misdrijven door het personeel worden gepleegd, is het strafrechtelijk traject de meeste objectieve en aangewezen optie.

IV. TRANSPARANTIE

34. In het licht van de transparantieplicht zoals vastgelegd in de AVG⁴³, verfijnd in de CAO nr. 68 en mede in het licht van de hiervoor aangehaalde rechtspraak van het EHRM van 17 oktober 2019, waarvan de krijtlijnen hierna worden uitgetekend, moet de politieleiding voorafgaand aan de inzet van camerabewaking op de werkplaats het personeel en de vakverenigingen informeren. Dit betekent dat het personeel op twee momenten wordt geïnformeerd, met name op het moment van het voornemen om camerabewaking op de werkplaats te organiseren én op het moment waarop door de politieleiding wordt beslist om effectief camerabewaking toe te passen⁴⁴.

⁴² EHRM 17 oktober 2019, López Ribalda versus Spanje.

⁴³ Artikelen 12 en 13 AVG.

⁴⁴ Waarbij de effectieve inzet van de camera's moete samenvallen met de beslissing.

Het camerabeleid wordt in het overlegcomité uitgestippeld en vastgelegd in een reglement (of dienstorder) van camerabewaking op de werkplaats. Dit reglement of dienstorder omvat minstens de volgende aspecten:

- de precieze en onderscheiden doeleinden (en toelichting) waarvoor de camerabewaking wordt ingezet;
- de plaatsen waar de camera's wordt ingezet en het aantal camera's (proportionaliteit);
- de aard van de camerabewaking (tijdelijk, permanent) en de periode dat de camera's zullen werken (afhankelijk van de plaats);
- of de beelden al dan niet bewaard worden en voor welke termijn;
- de gevolgen voor het personeel die het voorwerp zijn van de monitoring;
- het gebruik van de beelden (voor andere doeleinden);
- de waarborgen tegen arbitrair gebruik van de beelden;
- de rechten van de betrokkene;
- het recht om klacht in te dienen bij het Controleorgaan;
- de eventuele ontvangers van de beelden.

Een democratische en overlegde introductie van de camerabewaking draagt bij tot een breed draagvlak voor het daadwerkelijk invoeren van camerabewaking op de werkvloer.

V. BEWAREN VAN DE BEELDEN

35. Zoals hiervoor gesteld, is het cameragebruik op de werkvloer binnen de GPI niet specifiek geregeld, en dus ook niet wat betreft de wijze en de termijn van bewaring van de beelden. In het licht van artikel 5, 1ste lid, e), AVG worden de camerabeelden in een vorm bewaard die het mogelijk maakt het personeel niet langer te identificeren dan nodig is voor de doeleinden waarvoor de camerabewaking wordt ingevoerd. Indien de beelden worden bewaard, moet de verwerkingsverantwoordelijke, in het overlegcomité, de bewaartermijn vastleggen.

De wijze van bewaring

36. In randnummer 11 wordt gesteld dat het niet a priori verboden is om eenzelfde camerasysteem voor meerdere doeleinden te gebruiken. In lijn met de Gegevensbeschermingsautoriteit⁴⁵ acht het Controleorgaan, zoals verder in huidig advies wordt gesteld, het van belang dat de beelden bij het verzamelen technische daadwerkelijk worden gescheiden en bijgevolg door de of door iedere verwerkingsverantwoordelijke afzonderlijk worden ontvangen en bewaard voor de respectievelijke

⁴⁵ Vgl. de Gegevensbeschermingsautoriteit,, Aanbeveling nr. 06/2011 van 6 juni 2001 "Aanbeveling betreffende installatie en gebruik van bewakingscamera's in opsluitingsplaatsen (cellen en arrestantenlokalen) en andere plaatsen van het commissariaat", randnummer 45.

doeleinden. Bovendien moet de verwerkingsverantwoordelijke de ontvangen gegevens ook wettelijke kunnen verwerken. Iedere verwerkingsverantwoordelijke kan dus niet meer gegevens verzamelen en bewaren dan degene die relevant zijn voor het na te streven doeleinde.

37. De onderscheiden doeleinden waarvoor camera's door de GPI kunnen worden gebruikt, vereisen dat voldoende garanties worden geboden dat de beelden worden opgeslagen op een wijze die verenigbaar is met de respectievelijke doeleinden waarvoor de beelden wordt verwerkt. Het betekent dat de beelden die worden verzameld met het oog op controle op de werkvloer niet op dezelfde drager mogen worden opgeslagen dan de 'operationele beelden', ongeacht of de beelden door dezelfde camera's (in het kader van de uitvoering van de opdrachten van bestuurlijke en gerechtelijke politie) worden verwerkt. Bijgevolg moeten de beelden op een technisch gescheiden gegevensdrager worden opgeslagen waarbij adequate veiligheidsmaatregelen worden ingebouwd met betrekking tot de toegang tot en gebruik van de beelden voor arbeidsrechtelijke doeleinden.

De bewaartermijn

38. De voorgaande opmerking heeft ook een weerslag op het bepalen van de bewaartermijn. De bewaartermijn van de camerabeelden die verwerkt worden in het kader van de uitvoering van operationele doeleinden is in de WPA vastgelegd op maximum 12 maanden. Deze termijn kan uiteraard niet zonder meer worden doorgetrokken naar het bewaren van camerabeelden in een arbeidsrechtelijke context. Het Controleorgaan is van oordeel dat aansluiting moet gezocht worden bij de basisbewaartermijn zoals bepaald in de wet van 21 maart 2007 "*tot regeling van de plaatsing en het gebruik van bewakingscamera's*". Deze bewaartermijn is 1 maand, en sluit ook aan bij de praktijk. Na deze termijn moeten de beelden automatisch worden gewist. Indien de beelden echter het bewijs leveren van een misdrijf, dan kunnen deze beelden langer en afzonderlijk worden bijgehouden in het kader van het strafrechtelijk traject. Hetzelfde geldt indien zij als bewijs moeten of kunnen dienen in het kader van een tuchtrechtelijke procedure. De bewaartermijn en het gegeven dat de beelden in geval deze het bewijs leveren van een misdrijf of van de tuchtrechtelijke inbreuk afzonderlijk kunnen bewaard worden met het oog op het strafrechtelijk of disciplinair onderzoek worden in het reglement of het dienstorder opgenomen.

VI. RECHTEN VAN HET PERSONEEL

39. Als gevolg van de verwerkingsbevoegdheid van de persoonsgegevens (beelden) door de werkgever beschikt de betrokkene over een aantal principiële controlerechten waarvan de uitwerking best in het reglement of dienstorder gebeurt.

40. Met het oog op de toepassing van artikel 15 AVG moet de verwerkingsverantwoordelijke een systeem van het recht van inzage voor het personeel organiseren. Het betekent concreet dat de

betrokkene principieel het recht heeft om, zonder motivering van de reden van toegang, te weten of beelden van hem (persoonsgegevens) zijn verwerkt, de beelden in te zien en/of een kopie van de beelden kan krijgen, zonder dat daarbij afbreuk wordt gedaan aan de bescherming van de persoonsgegevens van andere personeelsleden of derden. Indien de verwerkingsverantwoordelijk over de nodige technische mogelijkheden beschikt, kan de toegang tot de beelden ook digitaal worden georganiseerd, rekening houdend met de nodige adequate veiligheidsaspecten⁴⁶.

41. Wanneer bij het inzien van de beelden (door de verwerkingsverantwoordelijke) blijkt dat de gegevens onjuist of onvolledig zijn, moeten de gegevens, alle redelijke maatregelen in acht genomen, verbeterd of gewist worden⁴⁷. De gegevens moeten in ieder geval worden gewist indien de in het reglement of dienstorder vastgelegde bewaartermijn van één maand is overschreden.

In dat verband heeft de betrokkene ook het recht op beperking van de verwerking van de persoonsgegevens⁴⁸ wanneer de juistheid van de persoonsgegevens of de rechtmatigheid van de verwerking door de betrokkene wordt betwist, (en) de betrokkene zich tegen het wissen van de gegevens verzet of de betrokkene de gegevens wenst te 'bevriezen' omdat hij de gegevens nodig heeft in het kader van een rechtsvordering. Indien de camerabewaking op artikel 6, 1ste lid, e) of f) AVG gebaseerd zou zijn (zie evenwel randnummer 25, laatste alinea), kan de betrokkene ook het recht op verwerkingsbeperking inroepen indien hij bezwaar heeft gemaakt tegen de verwerking van zijn persoonsgegevens (beelden), in afwachting van het antwoord van de verwerkingsverantwoordelijke waarbij deze laatste de rechtsvaardigheidsgronden motiveert die zwaarder wegen dan deze van de betrokkene⁴⁹.

VII. HET GEBRUIK VAN DE CAMERABEELDEN VOOR ANDERE DOELEINDEN

42. Een bijkomende vraag is of de camerabeelden die in het kader van de uitvoering van opdrachten van bestuurlijke en gerechtelijke politie worden verwerkt ook voor arbeidsrechtelijke doeleinden kunnen gebruikt worden. In dat geval worden de beelden die oorspronkelijk voor politionele doeleinden werden verwerkt (ook) voor een ander doeleinde verwerkt. Twee voorbeelden kunnen dit verduidelijken. In een politiecommissariaat wordt voor en aan het onthaal gebruik gemaakt van camerabewaking. Zoals hiervoor gesteld, valt deze camerabewaking onder de toepassing van de WPA (bestuurlijke politie). Een burger klaagt bij de korpschef dat hij niet respectvol, beledigend of agressief is behandeld door de dienstdoende politieambtenaar of CALOG medewerker van het onthaal. De feiten staan evenwel niet in verband met een misdrijf. Een ander voorbeeld heeft betrekking op een

⁴⁶ Overweging 63 AVG.

⁴⁷ Art. 5, 1ste lid, d), AVG.

⁴⁸ Art. 18 AVG

⁴⁹ Overweging 67 AVG. In deze overweging worden ook methoden aangereikt die de verwerkingsverantwoordelijke kan toepassen om de verwerkingsbeperking te realiseren.

interventieploeg op de openbare weg. Een burger beweert twee politieambtenaren in een winkel alcoholische dranken te hebben zien aankopen om deze vervolgens in het politievoertuig te consumeren. Het voor de winkel gestationeerd politievoertuig is te zien op de beelden van het vast camerasysteem dat door de politie in de winkelstraat van de betrokken gemeente wordt gebruikt⁵⁰. Concreet staan de aangeklaagde feiten in verband met de vraag of de politieambtenaren de arbeidsvoorwaarden respecteren (waaronder de deontologie van het politiepersoneel).

43. Wanneer een de politiezone of politiedienst geen regeling rond camerabewaking op de werkplaats heeft voorzien, betekent dit uiteraard niet dat beelden, die het bewijs kunnen leveren dat de arbeidsvoorwaarden niet gerespecteerd worden, niet zouden kunnen aangewend worden in het kader van een arbeidsrechtelijke (tuchtrechtelijke) aangelegenheid. In lijn met de Gegevensbeschermingsautoriteit⁵¹ is het Controleorgaan van oordeel dat een normaal voorzichtig personeelslid van de GPI redelijkerwijs kan (en moet) verwachten dat deze gegevens ook voor arbeidsrechtelijke/administratief/tuchtrechtelijke doeleinden kunnen gebruikt worden. Dat geldt, omgekeerd, ook wanneer een misdrijf door het personeel (of zelfs een derde) wordt vastgesteld met behulp van de camera's die ingezet worden voor controle op de werkplaats.

Deze ad hoc-benadering kan echter geen voorwendsel zijn om geen transparant beleid inzake het gebruik van camerabewaking op de arbeidsplaats uit te werken of systematisch de beelden voor andere dan de initiële doeleinden te gebruiken. Het spreekt dus voor zich dat de bijzondere omstandigheden waarin camerabeelden ook voor arbeidsrechtelijke doeleinden gebruikt kunnen worden in het 'camerareglement' of 'cameradienstorder' dienen te worden uitgewerkt en met de nodige waarborgen te worden omringd. Dat geldt eveneens in de omgekeerde situatie waarbij de beelden van de camera's die in principe voor politionele doeleinden worden ingezet het bewijs zouden leveren van feiten die in verband staan met het niet naleven van de arbeidsvoorwaarden door het personeel van de GPI.

VIII. SPECIFIEK TOEGANGSBEHEER

44. Zoals hiervoor gesteld kunnen de camerabeelden in het kader van de controle op de naleving van de arbeidsvoorwaarden en het gebruik van camera's voor politionele doeleinden niet op dezelfde gegevensdrager worden bewaard. Dit staat tevens in verband met een gescheiden toegangsbeheer. De reden van raadpleging van de beelden zijn immers niet gelijklopend. Zo is de toegang tot de beelden die verwerkt worden in uitvoering van de opdrachten van bestuurlijke en gerechtelijke politie gekoppeld aan een noodzakelijke operationele behoefte, met name in het kader van de handhaving

⁵⁰ Het betreft dus het zichtbaar gebruik van camera's zoals geregeld in de artikelen 25/2 e.v. van de WPA.

⁵¹ Hoewel in een andere context, zie Gegevensbeschermingsautoriteit, Advies nr. 21/2008 van 11 juni 2008, "Advies betreffende de mogelijkheid voor een werkgever uit de overheidssector om in het raam van een tuchtprocedure gebruik te maken van documenten die door de politie ontdekt werden op de professionele PC van een ambtenaar".

van de openbare orde (in de brede betekenis) of een vooronderzoek in strafzaken. Dat is niet het geval voor de toegang tot de beelden die verwerkt worden in het kader van de controle op de arbeidsplaats. De nominatief toegekende gebruikersprofielen kunnen dan ook geen exacte afspiegeling zijn van de toegekende profielen tot de operationele gegevensbanken. Wie toegang heeft tot de ANG heeft niet evident toegang tot de gegevensdrager van de camerabeelden die verwerkt zijn/worden inzake de monitoring van de (naleving van de) arbeidsomstandigheden. Er moeten op dat vlak dus de nodige specifieke organisatorische en technische maatregelen voor het monitoren van (geprivilegieerde) gebruikers worden uitgewerkt en in het reglement of het dienstorder opgenomen. Daarbij moet de toegang tot de camerabeelden gebeuren op basis van een sterke authenticatie, verplichte opgave van de reden van de toegang en het bijhouden van een logbestand. Op die manier wordt voorkomen, en is minstens traceerbaar, dat toegang tot de beelden van de (niet-operationele) gegevensbank wordt verkregen zonder dat daarvoor een wettige en relevante reden voorhanden is.

IX. GEGEVENSBECHERMINGSEFFECTBEOORDELING (GEB) EN REGISTER VAN DE VERWERKINGEN

Uitvoeren van een GEB

45. Gezien de impact van de camerabewaking op de rechten en vrijheden van het personeel (en mogelijks derden) dient de verwerkingsverantwoordelijk overeenkomstig artikel 35 AVG vóór het invoeren van de camerabewaking een GEB (*DPIA*)⁵² uit te voeren waarin de effecten op de bescherming van de persoonsgegevens worden geïdentificeerd en beoordeeld. De voorgenomen verwerking van persoonsgegevens wordt afgetoetst tegen de achtergrond van de toepasselijke wetgeving, de daarmee samenhangende risico's voor de rechten en vrijheden van de natuurlijke personen en remediëring ervan. Daarin worden in het bijzonder de (verhoogde) risico's belicht die het gevolg (kunnen) zijn van de samenloop van meerdere verwerkingsactiviteiten zoals hiervoor belicht. Ook de risico's die samenhangen met de mogelijke samenloop van het toegangs- en gebruikersbeheer krijgen op die manier specifieke aandacht.

Opname in het register van de verwerkingen.

46. De camerabewaking op de werkplaats moet in het register van de verwerkingsactiviteiten, zoals bepaald in artikel 145 WGP, worden opgenomen en ter beschikking worden gehouden van het Controleorgaan⁵³. Voor de volledigheid wordt opgemerkt dat de camerabewaking met het oog op controle op de werkvloer geen politieel doeleinden beoogt zodat artikel 25/8, 1ste en 2de lid, WPA, volgens hetwelk alle gebruiken van camera's wordt bijgehouden bij de betrokken politiedienst en in

⁵² *Data Protection Impact Assessment.*

⁵³ Art. 30, 4de lid, AVG.

het nationaal register met de geolocalisatie van alle door de politiediensten gebruikte vaste camera's ('CAMELIA'), niet van toepassing is.

X. CONCLUSIE

47. Samenvattend kunnen derhalve de volgende conclusies worden getrokken en aanbevelingen worden gedaan:

- Camerabeelden kunnen door één camerasysteem voor verschillende doeleinden worden verzameld en bewaard. Maar de camerabewaking op de werkplaats geldt niet tegenover de derden. Op die camerabewaking zijn de bepalingen van de WPA van toepassing.
- Op de bescherming van de goederen en de personeelsleden van de GPI ten aanzien van derden is het gebruik van camera's zoals geregeld in WPA van toepassing.
- De doeleinden voor de camerabewaking op de arbeidsplaats moeten specifiek en duidelijk worden omschreven. Het risico voor samenloop met politionele doeleinden is niet gering. Het gebruik van de camerabeelden voor niet arbeidsrechtelijke doeleinden is niet noodzakelijk onevenredig, maar moet transparant worden uitgewerkt.
- De invoering van camerabewaking op de werkplaats kan in hooforde gebaseerd worden op artikel 6, 1ste lid, c) of in subsidiaire orde op artikel 6, 1^e lid e) AVG, in samenhang gelezen met de artikelen 44 en 99 WGPI, artikel 6 van de wet van 26 april 2002 "*houdende de essentiële elementen van het statuut van de personeelsleden van de politiediensten en houdende diverse andere bepalingen met betrekking tot de politiediensten*" en artikel 2, 3° van het koninklijk besluit van 8 februari 2001 "*tot aanwijzing van de grondregelingen in de zin van artikel 3, eerste lid, 1°, van de wet van 24 maart 1999 tot regeling van de betrekkingen tussen de overheid en de vakverenigingen van het personeel van de politiediensten*", dat betrekking heeft op de rechten en de plichten van de personeelsleden.
- Bij het voornemen om camerabewaking in te zetten wordt, binnen het overlegcomité, onderzocht op welke plaatsen het gebruik van camerabewaking efficiënt en doelmatig is, of het filmen daarbij raakt aan de privacy van het personeel en zo ja, welke maatregelen moeten worden genomen om de inmenging geheel of gedeeltelijk te beperken. Het gebruik van camerabewaking is evenwel buitensporig op plaatsen waar het privacybelang van het personeel evident zwaarder weegt, zoals toiletten, doucheruimtes of plaatsen die bestemd zijn om te pauzeren (lunchpauze).

- Het is in beginsel overmatig om onafgebroken *in real time* camerabeelden te bekijken, tenzij bijzondere omstandigheden dit rechtvaardigen. Evenmin zijn audiotoeepassing bij camerabewaking op de werkplaats toegelaten voor zover er geen sprake is van contacten met de burger.
- Hoewel de rechtspraak heimelijke of verborgen camerabewaking niet a priori uitsluit, moet er voldoende transparantie zijn over het toepassen van camerabewaking en de precieze plaatsen waar de camera's geïnstalleerd worden. Wanneer de politieleiding ernstige aanwijzingen heeft dat misdrijven door het personeel worden gepleegd, is het strafrechtelijk traject de meeste objectieve en aangewezen optie.
- Het cameragebruik op de werkplaats wordt in de vorm van een reglement of dienstorder uitgewerkt in overleg met en na advies van de vakverenigingen waarbij de personeelsleden geïnformeerd worden over alle aspecten van de camerabewaking. Het reglement of het dienstorder besteedt specifiek aandacht aan de aard en het type van camerabewaking, het al dan niet voortdurend karakter van de bewaking, de bewaartermijn van de beelden, het verder gebruik van de camerabeelden voor andere doeleinden dan de primaire doeleinden, de gevolgen bij het vaststellen van niet-naleven van de arbeidsvoorwaarden, de rechten van het politiepersoneel en het toegangs- en gebruikers beheer.
- De beelden moeten op een technisch gescheiden gegevensdrager worden opgeslagen waarbij adequate veiligheidsmaatregelen worden ingebouwd met betrekking tot de toegang tot en gebruik van de beelden voor arbeidsrechtelijke doeleinden. Het Controleorgaan is van oordeel dat een bewaartermijn van 1 maand volstaat.
- Er moet voorafgaand aan de invoering van de camerabewaking op de werkplaats een GEB worden verricht. Daarnaast moet deze vorm van camerabewaking in het register van de verwerkingsactiviteiten worden opgenomen.

Om deze redenen

Het Controleorgaan op de Politie Informatie,

Geeft overeenkomstig de artikelen 236 § 2, eerste lid en 237 WGB kennis van dit ambtshalve advies aan:

de Minister van Veiligheid en Binnenlandse Zaken;
de Minister van Justitie;
de Commissaris-generaal van de federale politie;
de voorzitter van de Vaste Commissie van de Lokale Politie

Advies uit eigen beweging en aanbevelingen goedgekeurd door het Controleorgaan op de Politie
Informatie op 17 augustus 2020

Voor het Controleorgaan,
De voorzitter,
(get.) Philippe ARNOULD